

Etnologia i antropologia kulturowa

STUDIA STACJONARNE II stopnia

Obszar kształcenia. Kierunek studiów „etnologia i antropologia kulturowa” należy do obszarów kształcenia w zakresie nauk humanistycznych.

Kształtowanie praktycznych umiejętności. Program nauczania kładzie spory nacisk na kształcenie kompetencji społecznych oraz umiejętności działania w otoczeniu wielokulturowym, wielowyznaniowym i wielojęzycznym. Założenia teoretyczne kierunku mają praktyczne przełożenie, np. w działaniach zmierzających do ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego zarówno najbliższego otoczenia, jak i odległych regionów świata. Wiedza i umiejętności zdobywane podczas studiów pomagają w kreatywnym podejściu do artefaktów związanych z kulturą typu tradycyjnego i dostosowania ich do potrzeb współczesnego społeczeństwa. Poprzez wskazywanie możliwości ich przekształcenia, nadawania im nowych znaczeń możliwe staje się ich praktyczne wykorzystanie między innymi w sektorach kreatywnych. W trakcie studiów student zapoznaje się z podstawami wiedzy ogólnohumanistycznej oraz nabywa wiedzę specjalistyczną z zakresu etnologii i antropologii kulturowej. Poznaje praktycznie metody i techniki badawcze w ramach obozów naukowych, odbywa też praktykę terenową, której zasadniczym celem jest zapoznanie studentów ze specyfiką etnologicznej i antropologicznej pracy terenowej oraz wdrożenie do realizacji konkretnych zadań o charakterze naukowo-badawczym.

Specjalność „Ekologia kulturowa”

Jednym z podstawowych filarów ludzkiej egzystencji – obok kultury – jest środowisko przyrodnicze. Człowiek od zawsze, zaspokajając swoje potrzeby, wykorzystywał zasoby naturalne. W obecnych czasach czerpanie z tych źródeł zaczęło nabierać na sile i osiągnęło nieznane wcześniej rozmiary. Konsekwencją tego są wyzwania, z którymi prędzej czy później człowiek będzie się musiał zmierzyć: zdewastowany krajobraz, zniszczony ekosystemem, zatrute powietrze czy woda z toksynami. W rzeczywistości, która nadejdzie problemy te będą należały do najważniejszych.

Specjalność „Ekologia kulturowa” wiąże się z problematyką dotyczącą zmian środowiskowych. Podczas zajęć słuchacze poznają wszelkie możliwe relacje i uwarunkowania człowieka i kultury z otaczającym go środowiskiem przyrodniczym. Dodatkowym atutem jest usytuowanie Uniwersytetu na Śląsku. Daje ono możliwość bezpośredniej obserwacji zależności człowiek-środowisko naturalne i jego wieloaspektowości. Z jednej strony są to ekosystemy oparte na harmonijnym funkcjonowaniu człowieka ze środowiskiem przyrodniczym – górska gospodarka pasterska. Z drugiej natomiast – postindustrialny Górny Śląsk, którego otoczenie przyrodnicze zostało w znacznym stopniu zniszczone przez przemysł, a który obecnie wymaga rewitalizacji i ekologicznego rozwoju jego ekosystemu. Obie przestrzenie stanowią doskonałe laboratorium badawcze. Studenci mają możliwość zdobycia między innymi wiedzy teoretycznej na temat wpływu człowieka na środowisko naturalne i jego konsekwencji (w tym konsekwencji kulturowych). Zyskują również kontakt z instytucjami działającymi na rzecz poprawy jakości środowiska naturalnego lub wykorzystującymi jego potencjał. Kontakt ten daje szeroką wiedzę i umiejętności praktyczne, które w przyszłości przełożą się na kompetencje

zawodowe: umiejętność tworzenia przyjaznych ekosystemów społeczno-kulturowych w środowisku lokalnym, regionalnym, wykonywanie ekspertyz dotyczących rewitalizacji i modernizacji zabytkowych dzielnic miast (m. in. przeprowadzanie konsultacji społecznych w tym zakresie). Zyskują umiejętności umożliwiające założenie własnej działalności w formie stowarzyszenia, fundacji, firmy i innych, w których priorytetem będzie projektowanie, ukierunkowywanie i wspieranie tych przeobrażeń kultury, które zapewniają ekologiczny rozwój jej ekosystemu.

W ramach specjalności „Ekologia kulturowa” duży nacisk kładzie się na zwiększanie kompetencji językowych studenta. W ofercie dydaktycznej znajdują się lektoraty języków kongresowych, umożliwiające późniejsze podjęcie pracy w środowiskach wielokulturowych zarówno w kraju, jak i za granicą.

Specjalność „Antropologia w produkcji rozrywki elektronicznej”

Specjalność „Antropologia w produkcji rozrywki elektronicznej” powstała w odpowiedzi na zapotrzebowanie sektora kreatywnego w zakresie badań służących produkcji rozrywki elektronicznej, w tym: serwisów społecznościowych czy rozrywki interaktywnej. Studia są przygotowane tak, aby z jednej strony poszerzyć wiedzę teoretyczną w zakresie „antropologii cyfrowej” oraz ukazać splot uwarunkowań komunikacyjno-kulturowych mających wpływ na rozwój nowych mediów (m.in. „game studies”, „new media studies”), a z drugiej – podnieść kompetencje zawodowe studentów w zakresie dostarczania danych z badań terenowych, które posłużą projektantom przestrzeni wirtualnej oraz producentom rozrywki elektronicznej w opracowaniu produktu lub usługi.

Program specjalności pozwala zatem zrozumieć fenomen funkcjonowania przestrzeni wirtualnej w szerszym kontekście społeczno-kulturowym, a jednocześnie dostarcza narzędzi do realizowania działań na płaszczyźnie zawodowej. Etnologia i antropologia kulturowa obejmują analizy procesów enkulturacyjnych i akulturacyjnych oraz ich kontekstów społecznych, historycznych, ekonomicznych i ideologicznych, dlatego też program nauczania kładzie nacisk na kształcenie kompetencji społecznych oraz umiejętność działania w wielokulturowym, wielowyznaniowym i wielojęzycznym otoczeniu. Celem kształcenia jest więc przygotowanie studentów do pracy w zespołach interdyscyplinarnych, do współpracy z grafikami, muzykami, autorami scenariuszy, informatykami projektującymi przestrzeń wirtualną. Rola etnologa/antropologa kultury polega w tym zespole na:

- analizie relacji pomiędzy człowiekiem a światem wirtualnym, w tym badaniu wpływu nowych mediów na kontekst społeczno-kulturowy i vice versa,
- badaniu potrzeb użytkowników i rozpoznaniu motywacji, które mają wpływ na wybór określonego produktu/usługi ,
- prowadzeniu badań terenowych służących zgromadzeniu materiału źródłowego stanowiącego podstawę referencji dla projektantów przestrzeni wirtualnej oraz producentów rozrywki elektronicznej,
- prototypowaniu, czyli testowaniu nowych produktów/usług w realnym środowisku.

W ramach specjalności realizowane są zadania projektowe we współpracy z otoczeniem biznesowym. Dzięki temu już podczas studiów słuchacze uzyskują kompetencje ułatwiające zaprojektowanie ścieżki kariery zawodowej oraz zbudują sieć kontaktów w sektorze kreatywnym.

W trakcie studiów drugiego stopnia na specjalności „Antropologia w produkcji rozrywki elektronicznej” student zyskuje poszerzoną perspektywę postrzegania i interpretowania zjawisk społeczno-kulturowych w oparciu o wiedzę z zakresu etnologii/antropologii kulturowej. Pogłębia umiejętności praktycznego wykorzystania metod i technik badawczych podczas eksploracji terenowych niezbędnych do przygotowania pracy magisterskiej. Wśród wielu szczegółowych zagadnień student zdobywa wiedzę na temat kultury, zróżnicowania kulturowego współczesnego świata, stylów życia, znaczenia antropologii i antropologa w różnych zakresach działania i funkcjonowania człowieka. Studia drugiego stopnia kończą się egzaminem dyplomowym (magisterskim).

Infrastruktura. Wydział Sztuki i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego dysponuje odpowiednią infrastrukturą umożliwiającą realizację zakładanych celów i efektów nauczania na kierunku „etnologia i antropologia kulturowa”. Tworzą ją Archiwum Polskiego Atlasu Etnograficznego, Oddział Biblioteki UŚ w Cieszynie, czytelnia czasopism, biblioteczka kierunku z archiwum brytyjskich i amerykańskich czasopism antropologicznych, Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, Studium Wychowania Fizycznego i Sportu, sale wykładowe, sale ćwiczeniowe i pracownie komputerowe – w tym e-sportowa (wyposażone w nowy sprzęt audiowizualny odpowiadający współczesnym standardom i umożliwiający realizację zakładanych w programach nauczania treści kształcenia). Poza zajęciami dydaktycznymi studenci mają zapewniony bezprzewodowy dostęp do sieci komputerowej i Internetu (sieć Eduroam) na terenie całego kampusu.

Studenci mają otwarty dostęp do zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego, w tym do aktualnej literatury podstawowej i uzupełniającej zalecanej w ramach kształcenia na kierunku „etnologia i antropologia kulturowa”. Biblioteka ta wraz z 13 bibliotekami specjalistycznymi działającymi przy wydziałach i instytutach tworzy sieć biblioteczno-informacyjną Uniwersytetu Śląskiego. Organizują one warsztaty naukowo-dydaktyczne dla studentów oraz pracowników naukowych, gromadząc zbiory związane z dyscyplinami naukowymi reprezentowanymi przez Uniwersytet Śląski, a także materiały źródłowe (słowniki, encyklopedie, informatory, adresowe biograficzne i inne), zbiory specjalne (starodruki, rękopisy cymelia) oraz źródła elektroniczne (baza danych czasopisma elektroniczne), dokumenty audiowizualne mikrofilmy i inne. Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego posiada jeden z największych księgozbiorów naukowych i uczelnianych na Górnym Śląsku. W sieci komputerowej Uniwersytetu Śląskiego dostępnych jest 56 baz danych i ponad 25 tysięcy tytułów czasopism elektronicznych (E-zbiory UŚ). W Internecie udostępniony jest katalog online (OPAC) zbiorów bibliecznych zakupionych po 1995 roku oraz zeskanowane katalogi tradycyjne. Na platformie śląskiej biblioteki cyfrowej umieszczane są wydawnictwa ze zbiorów biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w 2010 roku uruchomiła Uczelnianą Bibliotekę Wirtualną. Aktualnie ponad 30 000 zbiorów (w całej bibliotece wydziałowej) opracowanych jest komputerowo w systemie PROLI. Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Śląskiego udostępnia w wersji zdigitalizowanej najpoczytniejsze publikacje naukowe oraz podręczniki i skrypty, z których najczęściej korzystają naukowcy i studenci Uniwersytetu Śląskiego.

Blisko połowa wszystkich zbiorów cieszyńskiej biblioteki dotyczy etnologii i pokrewnych nauk humanistycznych reprezentujących szerokie spektrum zagadnień. W ostatnich latach konsekwentnie rozbudowywany jest księgozbiór dotyczący problematyki pozaeuropejskiej (głównie w oparciu o najnowszą literaturę obcojęzyczną), która dotąd była w zbyt małym stopniu reprezentowana. Literatura etnologiczna pogrupowana jest w dwóch katalogach: alfabetycznym i rzeczowym, a także w kilku innych działach rzeczowych według uniwersalnej klasyfikacji dziesiętnej.

Biblioteka posiada dwie czytelnie międzywydziałowe (książek i czasopism) o łącznej ilości 89 miejsc zapewniających również dostęp do Biblioteki Cyfrowej Uniwersytetu Śląskiego. W wypożyczalni znajduje się obecnie 6 stanowisk komputerowych, w czytelni książek 2 stanowiska komputerowe, 10 natomiast w czytelni czasopism. Uzupełnienie bazy bibliecznej Wydziału stanowią biblioteki funkcjonujące na terenie Cieszyna (Biblioteka

Miejska, Biblioteka Pedagogiczna oraz Książnica Cieszyńska), z których studenci chętnie korzystają.

W ramach kierunku funkcjonują również dwa archiwa etnologiczne. Jedno z nich zawiera dokumentację z badań prowadzonych przez studentów w czasie obozów naukowych na terenie Polski (ze szczególnym uwzględnieniem Śląska i Karpat) oraz na terenie Niemiec, Czech i Słowacji, a także Sudanu i Serbii. Są to materiały opisowe, fotograficzne oraz nagrania audio i video (zbiory są ciągle uzupełniane). Drugie archiwum stanowią zbiory Polskiego Atlasu Etnograficznego. Jest to depozyt Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, który wzbogacany jest także materiałem z badań terenowych studentów i pracowników naukowych obecnego Instytutu Nauk o Kulturze. Pracownia Polskiego Atlasu Etnograficznego ulokowana w strukturze Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w kwietniu 2014 roku otrzymała dofinansowanie z Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki na opracowanie naukowe i cyfryzację blisko 13 tys. fotografii, map oraz ankiet z zielnikami ze zbiorów PAE, dzięki czemu powstaje unikatowa kolekcja cyfrowa danych etnograficznych z całej Polski (udostępniana na stronie: www.archiwumpae.us.edu.pl). Ponadto funkcjonuje odrębna pracownia digitalizacyjna dysponująca specjalistyczną aparaturą naukowo-badawczą (m.in. skanerem A3 i wysokiej klasy aparatem cyfrowym). Pracownia PAE posiada w swoich zbiorach nadto kilkadziesiąt map fizycznych oraz kilkanaście eksponatów etnograficznych przydatnych do celów dydaktycznych.

Perspektywy zawodowe (sylwetka absolwenta):

- koordynator programów rozwojowych (m. in. aktywizujących osoby defaworyzowane ze względu na pochodzenie etniczne, płeć, wyznanie, wiek, status ekonomiczny),
- specjalista w branży turystycznej,
- ekspert ds. prowadzenia badań jakościowych w sektorze kreatywnym,
- przedsiębiorca w sektorze kreatywnym,
- researcher w instytucjach naukowych, biznesie oraz redakcjach prasowych,
- pracownik agencji badań rynku,
- analityk potrzeb konsumenckich,
- konsultant w ośrodkach międzynarodowej wymiany kulturalnej, handlowej i gospodarczej
- doradca ds. kulturoznawstwa na misjach specjalnych,
- specjalista ds. imigrantów i uchodźców.

Studenci mają możliwość realizowania części studiów w zagranicznych uczelniach partnerskich, wyjazdy stypendialne w ramach programu ERASMUS +, a także w krajowych uczelniach w ramach programu MOST.